

עניק לנפגעים את ההגנה.

ואכן, בהשיבו למתווכחים, תמך שפירא עצמו במחמורים. הוא הני דיר את הנוסח שהוכח לנכסות כי "שיבוש", פשוטו כמשמעו.

"אני מקבל ברצוני רב את תיקון השיבוש שנפל בסעיף 15. בסעיף כתוב: ראתה ונדת-החקירה שלד עולו להיפגע על ידי החקירה, רשאי היושבראש. ב' יוזמתו או לפי בקשתו של אותו אדם. להודיע לו מה הוא עלול להיפגע ולהביא לידיעתו, בדרך שימצא לנכון, את הראיות בנדון שבדין הנוסדה... נשמעה כאן טענה ש'שבוענין זה לא צריכה להיות שום אל' טרנסניבה. אם ראתה ונדת-החקירה שאדם פלוגני עלול להיפגע על ידי חקירה, חייב ב'ים להודיע לו על כך וחייבת לתת לו את האפשרות להיות מיוצג ולהתנגד. את התיקון הזה אני מקבל ברצוני רב'.

מסתבר שעל כך לא היה אף חוקק אחד. כשחזרה ההצעה מן הוועדה והגיעה לקריאה שנייה, תוקן הסעיף 15 בנקודה מברעת זו.

בהביאו את ההצעה המתוקנת, על דעת הוועדה, אמר משה אונא: "הוועדה תיקנה את הצעת המחשלה וקבעה כי אם ראתה ונדת-החקירה שאדם עלול להיפגע מחוקק רה או מתוצאותיה, יהיה יושבראש הוועדה חייב — ולא, 'רשאי', כפי שהוצע בהצעת המחשלה — להודיע לו במה עולה עלול להיפגע ולהעמיד לרשותו את חומר הראיות הנוגע לאותה פגיעה".

לאחרים מאיתנו גם זה לא הספיק. הייתי בעל ההסתייגות הראשונה לאותו סעיף, והסברתי אותה בדיון:

"אני מציע שזכות זו תינתן לכל מי שעלול להיפגע מן החקירה או מתוצאותיה. זאת אומרת, לא הוועדה תחליט אם הוא עלול להיפגע... אלא יהיה מייבחר אובייקט טיבי, מי שעלול להיפגע, יפנה ביוזמתו שלו לוועדה, והיא תתיר לו להופיע בפניה ולהעמיד לרשותו את החומר, כאמור בנו"ס הוועדה.

...אמנם ההבדלים בין שני הנוסחים אינם גדולים. אבל אני סבור שההגינות דורשת שכל אדם העלול להיפגע, תהיה לו זכות זו, והוועדה תהא חייבת לתת לו זכות זו."

הצעה קיצונית זו לא נתקבלה (ולאור מה שקרה מאז, חבל שלא נתקבלה). אבל שררה אהידות-דיעות גמורה שח"ב-הוועדה היא מוחלטת, ועקבשימשון שפירא, שהתערב בעצמו בוויכוח זה, בני גוד למקובל, הצטרף אף הוא לדיעה זו.

קשה למצוא בדברי הכנסת דוגי מה הותכת יותר לאהידות-דיעה מוחלטת של כל חברי הכית, והגם דרה ברורה יותר של דיעה זו וגם בוויכוח וגם בניסוח הכתוב, כמו במקרה זה.

רמטכ"ל אינו גונב

כלבים

משום כך מדהים כל-כך מה שאירע בוועדת אגרנט. חמשת האגרנאוטים התעלמו כליל מכורו נתו המוצהרת של המחוקק, הפכו את הסעיף הזה על ראשו, ובכך הנחיתו מכת מוות על כל המיבנה של החוק, ויותר מזה — על עצם מיבנה מדינת-החוק הי דמוקרטית, המבטיחה את זכויות-האדם הי יסודיות.

היא שלדה מן הנפגעים עדידה — הרמטכ"ל וקצינים בכירים — את זכויות-האדם הבסיסיות, ואף את הזכויות המוחלטות שהוענקו להם בחוק זה.

הם לא הוזהרו שהם עלולים להיפגע, והם לא קיבלו אף זכות אחת המובטחת להם במקרה זה: להעמיד עוררדיין, לבי דוק את הראיות, לחקור עדים, לסכם טענות, בכת אחת, כאילו חורגו מאות שנים אחורה.

אין ספק שלפחות המישפטים בוועדה הבינו את חומרת מעשיהם, והם טרחו לנמק אותם בסעיף 6 של הרו"ח החלקי הראשון שלה. התחבטנו בפרוש הנכון, קבעה הוועדה, והוננו רואים צורך להקדים כמה מילות-הסבר על פירוש הסעיף שנתקבל על דעתנו.

לא הפעלנו את סעיף 15 כאשר ערבותו של פלוגני כמות שהיא, הביאה לידי הסקת מסקנות לחובתו, מעין הודאת בעל-דיו,

או כאשר מסקנה כזאת נבעה ממיסוד שהוא היה צד לו, או מיכירון-דברים או פרוטוקול על דיונים שבהם השתתף. זוהי קביעה מוזעזעת ואין צורך להיות מישפטן כדי לחבוך זאת.

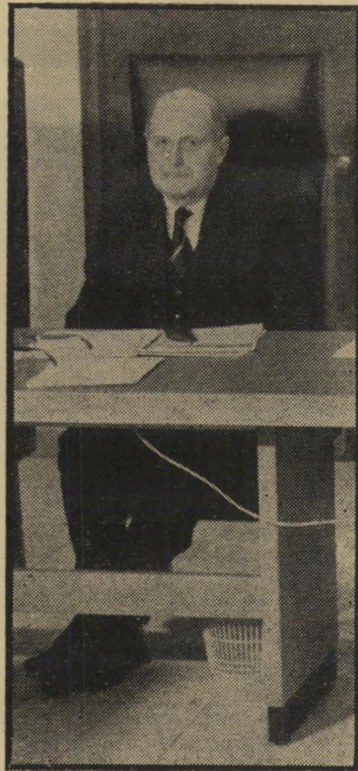
אדם שגנב אפניים, מזהירים אותו לפני שהוא פותח את פיו שכל מה שהוא יאמר עלול לשמש הוכחה נגדו. מותר לו לשתוק. אם בכל זאת הודה במישטרה, ינסה עוררדיין שלו להוכיח במישפט שההודאה אינה חוקית, שדבריו נרשמו בצורה כוזבת, שהי חוקר משקר. הוא יבדוק את המיסמכים ויערער את מהימנותם. הוא יבטל כל מיסמך שלא הוגש על-ידי עד מוסמך — וכאשר מובא מיסמך על-ידי עד כזה, יחקור את העד חקירת שתי-עורב ללא רחמים.

הנה, ועדה שעמדה להטיל על קצינים בכירים את האחריות הנ"י ראה לאוכדן הייהם של מאות חיילי לים, וזהרם ללא תקנה את שמם הטוב ומעמדם — לא העניקה להם את הזכות המינימלית המובטחת לגונב כלבים.

הוועדה התימרה להרשיע אותם על פי דברים שהם אמרו בעצמם — מבלי שהויר הרו שדבריהם יתפרשו כך, מבלי שנת בקשו להגיב על פירוש זה ומבלי שניתן להם לנסות להפריכו.

(לדוגמה: גורודיש הפליט במהלך דבי ריו שביקר בחיפה ביום הרביעי לפני המילחמה. הוא לא נשאל על פשר ביקור זה, ולא נתבקש להסבירו. גורודיש כלל לא הרגיש שאמר משהו חשוב. אולם הביקור מופיע בדו"ח כפשע חמור.)

הוא הרין למוסמכים. הוועדה הסתמכה על מיסמכים שונים, מבי

חשופט לנריו אי"א אפטר נגד?

לי לאפשר לנפגעים לכדקם כראוי, להסביר את חלקם בהם, או לערער על מהימנותם או דיוקם.

כך הורשע סגן-אלוף דויד גדליה, קצין-המודיעין של פיקוד הדרום, על סמך מיסמך שלא ניתן לו לבדוק — ושעתה ברור שהוא מזויף בחלקו המכריע. מסיימת הוועדה נקודה זו: "הננו מושוכ נעים שפתירוש שאנחנו נתנו לסעיף 15 עולה בקנה אחד עם דרישות הצדק, והוא הבטיח דיון הוגן לכל מי שחופיע לפי יניו..."

או מתעורר

המצפון...

פ סוף זה חמור מאד כשלעצמו. ברור ש"פירוש" הוועדה אינו

עולה בקנה אחד עם דרישות הי צדק. אך חשוב יותר ש"פירוש" זה אינו עולה בקנה אחד עם החוק עצמו, כפי שפורש עידידי המחור קק עצמו בעת החקירה.

בעניין זה שופך אונא, במאמרו, את ביקורתו הצורבת ביותר על הוועדה.

בית-המשפט אינו כפוף לפירוש שניתן לחוק על-ידי המחוקק בכנסת. הוא כפוף רק לנוסח החוק עצמו, כפי שנתקבל סו-פית — והוא מפרש אותו.

אולם על פירוש זה כפוף לעירעור, עד לערכאה העליונה, הקובעת את הפירוש הסופי.

לא כן ועדת-חקירה, אמנם יושב בראשה שופט — אולם אין היא חלק ממערכת-השיפוט. השופט אינו יושב בה כשופט, אלא כחבר-ועדה.

לוועדה אין שום סמכות לפרש את החוק אחרת מכפי שעשה זאת המחוקק — וזהעמיק פירוש שלה נגד פירוש שניתן לחוק בעת קבי לתו.

כפי שראינו, דאגו המחוקקים עצמם — כולנו, שהשתתפנו בוויכוח על החוק בעת קבלתו — לתת לסעיף 15 פירוש חד-משמעי לגמרי. כשהיא מעלה פירוש אחר, מעמידה ועדת-החקירה את עצמה נגד הי כנסת, ונגד החוק שממנו היא יונקת את עצם סמכותה.

כותב אונא, בחריפות בלתי-רגילה לג-כיו: "לפעמים מופעל (חוק) כך שאלה שעסקו בחקירתו אינם מכירים עוד את בנם הרוחני, או מתערר המצפון ותובע את עלבונה של הכוונה הטובה שנפגמה."

היה מעניין לדעת מה אומר על כך האב הרוחני מס' 1 של החוק: יעקב-שימשון שפירא. מאז התפטר מן הממשלה, מסרב שפירא לחוות דיעה פומבית על כל נושא ציבורי, אולם בחוגי מקורביו נודע שדעתו על הפירוש שנתנה ועדת-אגרנט לסעיף 15 של החוק, "שלו" היא הריסה עוד יותר מו של אונא.

אונא עצמו פיים את ביקורתו החריפה במישאלה מתונה, כדרי: "כונ: 'הייתי פונה לוועדת החקירה בקריאה זעיין עוד פעם בפירוש שנתנה לסעיף 15...'"

המיסמכים

המזויפים

אולם הוועדה הלכה בדרך אחרת. אחרי שנשמעה הביקורת הראשונה נגדה, למחרת פירסום הדו"ח החלקי הרא-שון, יצאה כאילו מגדרה כדי להצדיק את עצמה — וכך ניקלעה למצב טראגי.

גורודיש הלך בדרך האמיצה, עשה דבר שאיש לא ציפה שיישא פרי. הוא פנה אל בית-המשפט העליון, ובקיש ממנו להוציא צו-עליתנאי נגד ועדת-החקירה, שבה מכ-הנים שני שופטים עליונים — ביניהם נשיא בית-המשפט העליון ומשה לגדוי, השופט מס' 3 בבית-המשפט, התאחד על חבריי.

בית-המשפט יצא מן המיצר באלגנטיות. הוא פשוט התחמק מקביעה מישפטית. הוא לא אישר את הפירוש של הוועדה, אלא פשוט יעץ לגורודיש לפנות אל הוועדה שוב, במועד מאוחר יותר, מכיוון שהרי טרם הוסקה נגדו מסקנה נוספת.

זוהי בריחה גלוויה, ולא הכי מוכרדת, מן האחריות. שמו של גורודיש ומעמדו כצה"ל כבר נפי געו ללא תקנה עידידי הדו"ח הי חלקי. האם היה עניו להמתין בי אפשי-מעשה עד שהוועדה תדרום אותו למוות?

גורודיש פנה שוב לוועדה, תבע שוב את זכויותיה, ושוב השיבה לו הוועדה. זה הפעם השנייה, שאין היא רואה מקום להעניק לו את הזכויות שבחוק. במקום בינתיים נעותרו חשד חריף ביותר לגבי מהימנות "מיסמך סימון-טוב", שעליו ביל-בד ביססה הוועדה את מסקנתה הקיצונית נגד סגן-אלוף גדליה בדו"ח הראשון שלה. סגן (כעת סרן) בנימין סימון-טוב, בעל המיסמך המפורסם, נתגלה כאיש מסוקפק. ברור לחלוטין שהשמיד את המיסמכים המקוריים שלו, וכי הגיש לוועדה, ביודעין, העתק שלא היה זהה עם המקור. כאשר נסתבר הרבר, הועמדה

הוועדה במייבחר מוסרי ראשוני-י מעלה.

היא יכלה להתנצל, לבטל את המסקנה שבוססה על המיסמך, לפתוח בחקירה מחי-דש — והפעם תוך הענקת הזכויות האל-מנטריות לגדליה.

אולם הוועדה עשתה את ההי-פך. נראה בעליל שראגתה העיקר ריית היתה לחפות על עצמה ועל מחדליה שלה.

רק תחת לחץ נקרא גדליה לעדות חו-זרת, שוב בלי עוררדיין, ושוב מבלי לאפי-שר לו בדיקה רצינית של המיסמך בשיטות זיהוי-פלילי, גרפולוגיה וחקירת שתי-עורב של סימון-טוב וחבריו.

נגד סימון-טוב לא נפתחה חקירה פלי-לית, הוא לא הושעה מצה"ל. הוועדה לא קראה למישטרה לבדוק את העניין. תחת זאת נפתחה חקירה כדי לברר מי הביא את הדברים לידיעת העולם הזה!

עתה מנסה הוועדה למצוא ניי-פוח שיאפשר לה, איכשהו, לטעון כי הזיוף לא הוכח, או שהעמודים המזויפים אינם משנים בעצם את המסקנה.

אילו נהג כך שופט שלום מתחיל, היה בית-המשפט הגבוה יותר מבטל את פסקי-דינו, בתוספת הערות כה חריפות עד שהיה מייטיב להתפטר.

שמו הטוב

של חייל

בשעה זו משלימה הוועדה את הדו"ח השני שלה, העלול להוסיף חטא על חטא. עדיין לא ניתן לאנשים שנפגעו — ולנפגעים הבאים — האפשרות להגן על עצמם, כראוי במדינת-חוק דמוקרטית, ואי-לו חומרת תהאשמות והפגיעות הולכת וגו-ברת.

אילו שאלו אותי הנפגעים לדי-צתי — לא הייתי יודע מה להשיב להם. הם נמצאים בעולמו של כפי קא — דווקא הם, אלופי הצבא, הצריכים להתגונן בפני ההאשמה החמורה ביותר העלולה להיות מוי-פחת כלפי חייל וכלפי אדם.

זה חמור ומוזעזע במיוחד, כי סעיף 539 לחוק השיפוט הצבאי מורה: "נתמחה ועדת-החקירה לשם חקירת עניין הנוגע ל-שמו הטוב של חייל... תינתן לאותו חייל ההזמנות להיות נוכח בשעת החקירה, לח-קור עדים ולהשמיע דברו."

כדומר: שמו של חייל הוא נכס יקר מכל, על אחת וכמה, שמו של הרמטכ"ל עצמו, אלוף-פיקוד או קצין בכיר אחר, המוספק על חיילי הם של אפסים, והצריך להסתכל בעיניהם של הורים שכולים ואלי-מנות.

אך דווקא מהם שולדת ועדת-החקירה ממלכתית בדרך עליון את הזכות המובטחת בצורה אוטומי-טית ומוחלטת לכל סוראי בוועדת-החקירה צבאית פנימית!

אילו הייתי כיום חבר-כנסת, הייתי מגיש מיידי הצעת-חוק, כדי לכפות את הדבר על ועדת-אגרנט. מאחר שאין לי כיום אפשר-רות זו, אני יכול ליעץ לנפגעים רק זאת: לפנות שוב ולשוב לבית-המשפט העליון, ולכפות עליו מבחינה מוסרית רי-מישפטית למלא את חובתו נגד הוועדה, על כל איההנעיומת הכרוכה בדבר.

במבוי סתום

בותרה לי שאלה — ואני מודה בגלוי שאין לי מענה עליה, שפוט אין לי.

אך חגיעו חמשת האגרנאוטים — כולם אנשים ידועים היטב, ויש ריב ומנוסום, וכיניהם שני מישפי-טנים מעויים — לתוך מבוי סתום זה? ואיך הם ממשכים לתוכו — תחת לסגת ויצאת מבוכה כבבור, כולם יחד וכל אחד מהם לחוד?

דבר אחד אני בטוח — לא תהיה תפי-ארת בדרך זו, שום גיזת-חזב אינה ממתיי-נה בדרך המס.

וכאדם שתרם תרומה צנועה די-חקיקת חוק זה, ושאפילו התגאה בכך — אני כוכח כלבי כשאני רואה שהחוק נשבר ונהרס לנגד עיני.